

Percepții moldovene asupra Uniunii Europene

Prof. Ștefan Plugaru,
vicepreședinte A.C.P.B.B. România

După entuziasmul din perioada anilor 1990-1994, când reîntregirea României Mari, sfârtecătă în anul 1940, părea atât de ușor realizabilă, anii care au urmat au dovedit că atingerea dezideratului național nu este așa facilă pe cât părea inițial. Regimul comunist, care a condus Republica Moldova în ultimii ani, precedat de cel agrarian, au făcut totul pentru a scoate din conștiința românilor basarabeni ideea apartenenței la națiunea românească, pulsând cu o sumă de teorii care de care mai aberante (statalitatea moldovenească, limba moldovenească). Recent s-a împlinit mai mult de un an de când la Chișinău a avut loc instalarea unui nou regim politic (*Alianța pentru Integrare Europeană*), cu o opțiune deschis pro românească și europeană, care militează pentru apropierea de România și integrarea acestui stat în structurile Uniunii Europene.

Actualmente, idealul imediat declarat al clasei politice din stânga Prutului este aderarea la U.E, în condițiile în care Republica Moldova este o țară cu un caracter prioritar agricol al economiei, dependentă aproape 100% de resursele energetice din import, care vin în marea lor majoritate din Rusia. Conform statisticilor, este cea mai săracă țară din Europa, cu un PIB de 5% din media comunitară. Aici se înregistrează cei mai reduși indicatori în ceea ce privește investițiile străine pe cap de locuitor, sub jumătate din cele din România. De asemenea, se înregistrează o emigrare masivă a locuitorilor, peste un sfert din populația activă, nerespectarea drepturilor omului, șomaj, o datorie publică de peste 85% din PIB. Alte state mici ale Europei, foste componente ale U.R.S.S. (Estonia, Lituania, Letonia etc.) au reușit să adere la U.E în doar câțiva ani. Rezultatele aderării acestora sunt de invidiat după trei-patru ani.

Pentru spațiul basarabean, U.E. reprezintă un colac de salvare, o serie de privilegii, posibilități, oportunități de dezvoltare și modernizare, securitate și protecție. În urma ultimelor evenimente din Republica Moldova, Uniunea Europeană este văzută de întreaga societate ca un pilon, ca o garanție a respectării drepturilor omului și a valorilor democratice. Tinerii sunt cei mai sensibili la ideea valorilor democratice, ei sunt cei care luptă pentru integrare, pentru modernizare și dezvoltare în contextul european. Conform Tratatului de la Lisabona, Titlul I, Articolul 2, „*Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați*”.

Întreaga societate privește U.E. – din care și România este parte componentă - ca pe un vis, ca o speranță spre o viață mai bună, spre un trai decent, cu contexte de dezvoltare a personalității, cu garanții ale respectării principiilor democratice, a circulației libere, a dezvoltării economice și a parteneriatului politic și economic cu membrii UE. Paradoxal, însăși comunitatea rusă, destul de numeroasă în cadrul populației Republicii Moldova, aspiră la integrarea europeană a acestui stat, în condițiile în care acest fapt va produce o creștere a nivelului de trai și o liberă circulație în spațiul european.

Referitor la acest aspect, prin plecarea masivă a românilor basarabeni peste hotare, s-a schimbat structura etnică a Republicii Moldova, s-a diminuat semnificativ cota românilor basarabeni în structura populației rămase. Obținerea statutului de țară membră a U.E. ar însemna redobândirea de jure a cetățeniei europene cu diverse consecințe, în exclusivitate, favorabile. Pentru cetățenii deja aflați în vest (cca. 350-400 mii persoane, conform diferitor sondaje/estimări), aceasta ar însemna o posibilă întoarcere nestingherită acasă, respectiv, plecarea înapoi la locul de muncă provizorie în oricare țară UE, fără consecințe nedorite (juridice, morale etc.) și fără costuri nelegale și excesive. Pentru cei de-acasă ar însemna liberă circulație în cadrul spațiului european. Pentru cei peste 500 mii moldoveni din Rusia ar însemna o posibilitate reală de a se întoarce (și de a se integra real în UE) și nu doar în Moldova. În cadrul UE este permis fluxul liber de persoane, mărfuri și servicii, precum și de capitaluri.

Aderarea la U.E. ar însemna găsirea de soluții pentru conflictul transnistrean (respectiv prezența trupelor ruse și existența regimului separatist în spațiul de la est de Nistru), consolidarea stabilității și eficienței instituțiilor garante ale democrației și statului de drept, libertatea presei și a cuvântului, consolidarea capacității administrative și a sistemului judiciar, cooperarea cu instituțiile financiare internaționale în vederea reducerii sărăciei, consolidarea sectorului privat pentru asigurarea creșterii economice, îmbunătățirea climatului investițional, lupta împotriva corupției, gestionarea eficientă a problemelor de frontieră, mai ales în sectorul transnistrean, asigurarea unui control efectiv al calității bunurilor produse în Republica Moldova, combaterea crimei organizate și a traficului de ființe umane, controlul fluxurilor migraționiste, posibilitatea de a exporta fără plata taxelor vamale în statele membre ale UE. După 2007, UE a devenit principalul partener economic al RM, 50,1% din exporturi în 2007 și 45% din importuri au venit din UE: România a devenit al doilea partener la exporturi din Republica Moldova, după Rusia, și al treilea la importuri în Republica Moldova, după Rusia și Ucraina.

Raportând situația la nivelul de înțelegere al omului de rând, acesta nu are percepția a ceea ce înseamnă din punct de vedere tehnic aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană. El știe că aderarea la U.E. îi va permite să călătorească liber peste hotare, nu în scop turistic, nuuuu, nici pe departe, cât mai ales la muncă, slujbele cele mai prost plătite din statele Uniunii Europene și prestate în condiții degradante, umilitoare chiar, fiind cu mult superioare salariilor și pensiilor pe care le primesc acum bugetarii și pensionarii.

Salariile sunt extrem de reduse în comparație chiar cu lefurile din România. Dacă la noi, în România, un profesor debutant câștigă o sumă apreciată a fi situată în jurul sumei de 1.000 de lei (asta dacă nu punem în calcul încă tăierile salariale generate de criza economică prin care trece țara) un profesor cu gradul didactic superior din Republica Moldova, cu 40 de ani de experiență la catedră, ridică la sfârșitul lunii o leafă situată la circa 2.700 - 2.800 lei moldovenești (paritatea leu românesc – leu moldovenesc fiind de 1 la 3,60). Salariul unui viceprimar de comună se ridică la circa 3.500 lei în condițiile în care acesta nu are – aflat în această funcție publică - viață personală, trebuind să răspundă în permanență solicitărilor concetățenilor care l-au ales în această funcție, încredințându-i votul lor de încredere. Un angajat al Arhivelor Naționale ale Republicii Moldova din Chișinău primește un salariu de 1000 lei md, sumă insuficientă, în condițiile în care prețurile la alimente și obiecte de primă necesitate sunt ... la nivel european. În Transnistria, „republica” separatistă, acestea sunt cu 30% mai ieftine.

După o viață în care s-a ocupat de educația copiilor care învățau la grădinița colhozului din Cărpineni, Evdochia Mandiș primește o pensie de 500 lei, în situația în care un medicament de care are indispensabilă nevoie costă 400 lei moldovenești, în vreme ce costurile acestuia se ridică în România la 32,50 lei. Un muncitor în agricultură primește zilnic, pentru munca prestată odată cu ivirea zorilor și până când soarele apune peste crucea dealului, 20 de lei.

În satele de pe valea Prutului oamenii privesc cu jind peste râu, observând schimbările care se zăresc de la o zi la alta. Dacă drumurile sătești din România erau cândva infernale, de pământ, peste care fusese aruncată o mână de pietriș și nisip, devenind impracticabile în timpul ploilor, astăzi, ele - în urma unor proiecte europene – sunt asfaltate, permițând chiar și unor mașini de viteză să circule pe ele. Peste Prut, însă, drumurile arată de parcă au fost bombardate, cu excepția Poltavei (șoseaua Leușeni – Chișinău) și a altor sectoare de drum, restul acestora fiind adevărate capcane pentru automobiliștii prezenți în trafic. Poate tocmai de aceea mai vezi pe aceste „drumuri ale oaselor” mașini numai bune de dat la casare, rămase din perioada sovietică și cu ajutorul cărora locuitorii se deplasează pentru rezolvarea intereselor lor. Transportul public este un adevărat coșmar în aceste sate periferice ale Republicii, cu mașini numai bune de dat la casare, supra aglomerate, cu bănci de lemn – încă! – care amintesc de perioada sovietică a URSS-ului.

Pentru visata integrare europeană basarabeni așteaptă sprijinul României. Integrarea europeană a Republicii Moldova nu este posibilă - o afirmă deschis basarabeni – fără susținerea României. Românii din Republica Moldova nu aleargă după redobândirea cetățeniei – de parcă au renunțat la ea vreodată, atunci când au fost integrați/anexați în ceea ce se dorea „veșnica și măreața Uniune Sovietică” – dar vor să simtă suportul țării din care au fost cândva parte integrantă și în granițele căreia marea lor majoritate vor să revină prin redobândirea cetățeniei române. Numai că nerăbdarea lor se

ciocnește, pe alocuri, cu formule diplomatice - de ce nu, chiar birocratice - care îi determină să ia atitudine, ca în cazul următor:

„Domnule Președinte al tuturor Românilor T. Bănescu!

Vă scrie Ion Munteanu din comuna Mingir, raionul Hâncești, R. Moldova.

D-le Președinte, Vă scriu D-stră fiindcă știu cum sunteți și fiindcă vă purtați mai bine cu noi, Basarabeni.

Eu știu cum acest teritoriu al nostru a ajuns unde a ajuns. Și acest lucru nu trebuie ținut. Presa, radioul și televiziunea română trebuie să vorbească tot timpul despre aceasta, ca lumea de la noi să se trezească și să cunoască acest lucru.

Dar redobândirea cetățeniei române se face foarte anevoios, de parcă ni se fac mari favoruri”.

Acest sprijin trebuie să vină, este o datorie de onoare. Mai acum ceva vreme discutam cu o basarabeană trecută mult de prima tinerețe, născută în vremea în care țăranilor basarabeni li se măturau podurile de pâinea cea de toate zilele, despre modul cum am putea noi, românii aflați în dreapta Prutului, să îi ajutăm pe ei, frații noștri pe care „voi, românașii din dreapta Prutului, degrabă ne-ați lepădat” într-un blestemat an cu numărul 1940. „Am învățat să ne ajutăm singuri”, și-a continuat ideea doamna mai sus menționată, amintind de persecuțiile îndurate în vremea în care „binele” adus de tancurile sovietice între 1940-1941, și mai apoi, după 1944, care s-a cuantificat în deportări și înfometare organizată, execuții și umilința muncii oamenilor gospodari în slujba colhozului, în menținerea RASSM într-un grad de înapoiere economică intenționată, cu o industrie concentrată în stânga Nistrului, în Transnistria, și plata produselor agricole și a salariilor înainte de disoluția URSS sub nivelul altor republici unionale.

Un adversar potențial al europenizării Republicii Moldova ar putea fi unele structuri din Republica Moldova, în special partidul anacronic al comuniștilor, recte PCR, cât și structuri din Federația Rusă, în primul rând politice, apoi economice, care nu s-ar putea lipsi de forța de muncă moldovenească, actualmente antrenată în economia Rusiei, în primul rând a orașului Moscova. Pentru conducătorii entităților respective va fi greu de întrerupt relațiile care s-au format în anii trecuți. Un anumit rol în acest sens îl au - probabil - și descendenții din Transnistria, care încă mai dețin anumite influențe în capitala Rusiei. În Rusia, cât și în Ucraina, moldovanii reprezintă o forță de muncă ieftină, fiind plătită sub valoarea muncilor prestate. Marina (Mariana) este originară din Lăpușna, raionul Hâncești. De ani buni lucrează în Moscova, la o cofetărie. Primește - după afirmațiile ei - un salariu bun, de peste 1500 de dolari, dar cu banii aceștia abia reușește să achite chiria apartamentului unde stă împreună cu alți 4 frați, muncitori în construcții, grădinița la care învață fiica ei de 5 ani - o excelentă vorbitoare a limbii ruse, dar pentru care limba română vorbită de mamă e o necunoscută, dialogul acestora desfășurându-se în permanență în limba rusă. Nu are a se plânge, faptul că locuiește împreună cu frații e un ajutor și sprijin în condițiile în care a divorțat de soțul rus, alcoolic și violent. Munca este însă extenuantă, rușii au mentalitate de stăpâni, tratându-și angajații ca pe niște slugi. Orice protest este aspru pedepsit, atât prin amenințări și violențe fizice. Unii dintre cei care au „muncit” în Rusia s-au întors cu traume psihice și sechele fizice, alții au dispărut fără urmă, fiind uciși de cei pentru care se angajaseră să trudească. Sclavia economică tinde să înlocuiască dependența politică care îi ținea pe românii basarabeni altădată în ghearele Moscovei.

Dacă bătrânii satelor mai au încă - și vor păstra până la trecerea în neființă - teama și spaima față de ruși și fostul regim sovietic - deportările, execuțiile și foametea organizată fiind o formă de răzbunare sovietică pentru anii în care Basarabia a făcut parte din România Mare - finalmente, speranța integrării o reprezintă tinerii, sătui să își vadă compromise speranțele și tinerețea de o clasă politică fără coloană vertebrală, obediență încă în mare parte față de dispozițiile transmise de la Moscova, prin trepădușii săi politici, gen Vladimir Voronin și compania, o generație care nu se mai vrea manipulată și etichetată drept „de sacrificiu”, cum au fost multe altele, care visează să își împlinească destinul într-un stat democratic, întemeiat pe legi și valori europene, general acceptate.

Am căutat să adunăm opinii ale românilor basarabeni referitoare la aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe care le prezentăm.

- **Viorica Olaru-Cemîrtan**, dr. în istorie: *„Integrarea Europeană este obiectivul strategic ireversibil al politicii externe și interne al Republicii Moldova. Acest aranjament asigură baza*

colaborării cu U.E. în domeniul politic, comercial, economic, juridic, cultural-științific și are ca obiective susținerea Moldovei pentru: a) consolidarea democrației și statului de drept cu respectarea drepturilor omului și a minorităților prin asigurarea cadrului corespunzător al dialogului politic; b) dezvoltarea durabilă a economiei și finalizarea procesului de tranziție spre economia de piață prin promovarea schimburilor comerciale, investițiilor și relațiilor economice armonioase”.

- **Romeo Cemîrtan**, drd. Teologie, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași: *„Voința Moldovei de integrare în U.E. este perfect logică, după ce R.M. a cunoscut experiența unui trecut totalitar. Politica de integrare europeană a Moldovei se bazează pe doi piloni principali: realizarea Planului de Acțiuni Moldova-UE și valorificarea posibilităților ce derivă din participarea Moldovei la inițiativele regionale din Europa de Sud-Est – Pactul de Stabilitate, Procesul de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEECF) și viitorul acord CEFTA modificat. Acestea sunt două direcții prioritare ale proceselor de integrare europeană a Moldovei, care deseori se suprapun și se completează. Există un consens politic în ceea ce privește realizarea celor două obiective prioritare ale Republicii Moldova: integrarea europeană și reîntegrarea țării”.*
- **Margareta Spânu**, pensionară:

Cred că este bine să ne integrăm în Europa, dar recomandările și sugestiile Uniunii Europene pentru Republica Moldova sunt deseori contradictorii. La nivel general, Republica Moldova este încurajată să mențină disciplina fiscală și monetară, să nu permită creșterea deficitului bugetar și să continue realizarea reformelor ambițioase (asistența socială, sistemul ocrotirii sănătății, restructurarea întreprinderilor). În același timp, există presiuni accentuate din partea U.E. asupra Moldovei în vederea impulsivării investițiilor în infrastructura fizică, protecția mediului înconjurător, reformarea sectorului agricol. Totodată, modelul competiției și ajutorului de stat, promovat în Uniunea Europeană este prea puțin compatibil cu formele de guvernare corporativă, care își face apariția în țară. În plus, presiunea UE se manifestă în cerința implementării tuturor directivelor cu mult înaintea accesiei, în condițiile în care nu există nici o garanție că în general accesia se va produce. În general, trebuie de menționat că realizarea tuturor acestor „recomandări” și „sugestii” conduce la o dependență covârșitoare a Republicii Moldova de asistența externă.

Imediat după evenimentele din 7 aprilie 2009 și instalarea A.I.E la conducerea Republicii Moldova, o tânără absolventă a Facultății de Jurnalism din Chișinău își exprima astfel gândurile ei și ale generației din care face parte¹:

„Pentru spațiul basarabean, U.E. reprezintă un colac de salvare, o serie de privilegii, posibilități, oportunități de dezvoltare și modernizare, securitate și protecție. În urma ultimelor evenimente din Republica Moldova, Uniunea Europeană este văzută de întreaga societate ca un pilon, ca o garanție a respectării drepturilor omului și a valorilor democratice. Tinerii sunt cei mai sensibili la ideea valorilor democratice, ei sunt cei care luptă pentru integrare, pentru modernizare și dezvoltare în contextul european.

Întreaga societate privește U.E. ca un vis, ca o speranță spre o viață mai bună, spre un trai decent, cu contexte de dezvoltare a personalității, cu garanții ale respectării principiilor democratice, a circulației libere, a dezvoltării economice și a parteneriatului politic și economic cu membrii UE. Făcînd o analiză de ansamblu a platformelor electorale ale tuturor partidelor politice din Republica Moldova, din campania electorală din martie 2009, observăm că toate partidele optează pentru aderare și cooperare cu U.E., ceea ce demonstrează încă odată că aceasta este o necesitate a societății și o tendință de democratizare.

Acest lucru a fost sesizat de toate partidele și s-a încercat sublinierea lui în programele electorale, pentru a sensibiliza electoratul, însă nu s-au creat contexte de aplicare în practică a acestor programe. Chiar mai rău, în unele cazuri a fost stopat.

Republica Moldova este un spațiu al disputelor de interese politice din care suferă nemijlocit populația, în special tinerii. Acest lucru a fost demonstrat în 7 aprilie, cînd marșul de protest pașnic al

¹Oxana Vărzaru, *Speranța tinerilor basarabeni în Uniunea Europeană*, articol publicat în numărul 2, iulie 2009, al revistei „Maluri de Prut”, editată de filiala Huși a Asociației Culturale „Pro Basarabia și Bucovina”.

tinerilor a fost transformat într-un haos total. Tinerii au căutat sprijin și protecție la instituțiile U.E., au așteptat dreptate și adevăr.

În ansamblu, U.E. este privită de tinerii basarabeni ca un garant al democrației, dezvoltării, modernizării și al speranței spre o viață mai bună. Populația din Republica Moldova este obișnuită să trăiască cu grija vieții de la un salariu la altul și uneori uită ce înseamnă, pur și simplu, să trăiești și să te bucuri de viață, ba chiar, mai mult, statul să te ajute sa-ți realizezi visele”.